

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת וישלח

שמח בני החלקק!

גיליון מס' 122 תשפ"א

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/פרשת וישלח

שמח בני בחלקך!

אדם עשיר מאד היה יצחק, כל אשר חלם השיג - בית רחב ידיים, מכוניות פאר, יאכטה, מטוס פרטי ועוד... למרות כל זאת היה יצחק עצוב ומדוכא ולא הבין מדוע. באחד הימים החליט יצחק למכור את כל הונו ובכסף קנה יהלומים, הניחם בתיקו והלך לחפש איש חכם שילמדו מהו סוד שמחת החיים... במסעו הגיע לארצות רבות, פגש אנשים רמי - מעלה, שליטים, אנשי-רוח ופרופסורים אך עדיין נשאר אדם עצוב. לקראת סוף מסעו הוא הגיע לכפר במזרח אירופה, שם התגורר רב יהודי הידוע בחוכמתו. ניגש יצחק אל הרב שישב באותה העת תחת עץ ולמד. יצחק ישב לידו וסיפר לו את מצוקתו: "למרות היותי עשיר גדול אני אדם עצוב מאד, מכרתי את כל רכושי ובכסף קניתי יהלומים. כבר חצי שנה אני במסע בעולם בחיפוש אחר סוד האושר שבחיים. עדיין לא קיבלתי תשובה, לא מצאתי מהו הסוד". שאלו הרב: "אמור לי, היכן החבאת את כל עושרך, את היהלומים?" השיב לו יצחק: "הם מונחים כאן בתיק שבידי". כששמע זאת הרב חטף מידו את התיק והחל לברוח במהירות. יצחק אחוז אימה החל לרדוף אחרי הרב כשהוא צועק: "גנב! גנב! תיפסו אותו!" אך כל האנשים שראו ושמעו את צעקותיו צעקו לעברו: "זהו רב צדיק וקדוש, לגנוב בטוח שאין בכוונתו!"... יצחק החל להחוויר ולתלוש את שערותיו כשראה שהרב נעלם מעיניו. מיואש חזר יצחק אל העץ ולגד עיניו ישב הרב מתחת לעץ כשהוא נינוח. עמד הרב, החזיר את תיק היהלומים ליצחק ושאלו: "אמור לי, איך הרגשת

כשלקחתי לך את התיק עם היהלומים?" השיבו יצחק: "הרגשתי שהגיעו חיי לקיצם! ביקשתי למות! הייתי בצער גדול ביותר!" המשיך הרב ושאלו: "ואיך אתה מרגיש עכשיו?" השיבו יצחק: "הכי מאושר בעולם, מעולם לא שמחתי כך!" אמר לו הרב: "לפני שעה היית באותו מצב אך עצוב ובדיכאון, עכשיו אתה במצב דומה ומתמוגג משמחה מה השתנה?!"...

לכל אחד מאיתנו יש דברים טובים – בריאות, פרנסה, משפחה ועוד... לא תמיד אנו מעריכים ומודים על מה שיש לנו, ואפילו באים בתלונה על מה שאין לנו. ההערכה מגיעה רק כאשר חלילה לוקחים לנו את הכסף, את החברים, את הבריאות.

"איזהו עשיר? השמח בחלקו" (אבות ד', א) – באיזה חלק הוא שמח? דווקא בחלק שבכלל אין לו! אם אדם שמח במה שאין לו זה מראה כמה הוא שמח ומעריך את מה שיש לו! כל אחד מאיתנו עשיר, רק צריך ראייה חדה כדי לזכות לראות זאת...

*

מה גורם לשמחה?

יעקב אבינו אומר לעשיו: "כי חנני אלוקים וכי יש לי כל"... יעקב אבינו אומר כאן 2 דברים. א. חנני אלוקים. חנני – נתן לי מתנות. ב. יש לי כל. יש לי כל מה שאני צריך – שמח בחלקו. יעקב אבינו מלמד אותנו איך להגיע למצב של "שמח בחלקו". כשאדם מרגיש שלא מגיע לא כלום וכל דבר שהוא מקבל זאת מתנה מהקב"ה – הוא מגיע למצב של "יש לי כל". הוא שמח במה שיש לו.

דבר נוסף: אלוקים, כידוע, זה מידת הדין. יעקב אבינו אומר: גם הדברים שנראים "דין", אני מאמין שהם מתנות מה' גם אם אני לא מבין את זה. מי שמבין שכל הדברים שיש לו הם מתנות מה' – יש לו הכל... הוא מסופק ממה שיש לו ומעריך את כל המתנות שה' נתן לו, מי ששמח בחלקו – הוא אדם שמח.

*

מהי הדרך לאושר ושמחה?

שלמה המלך אומר (משלי ט"ז, ט"ו): "כל ימי עני רעים, וטוב לב משתה תמיד". "עני" הוא לאו דווקא אדם חסר אמצעים, אלא מי שחי בתחושת מחסור. "עני" זה אדם שלא מסופק ממה שיש לו. הגאון מווילנא מסביר את הפסוק כך: העני הוא מי שנפשו רחבה, שאינו מסתפק בכל אשר לו... ולכן ימיו רעים, כי אי אפשר שישג כל חפצו וימלא דעתו. וטוב לב משתה תמיד – אבל מי שמסתפק במה שיש לו, ליבו שמח תמיד, כמו האדם אשר משתה בביתו, שליבו שמח בעת שהוא שתוי יין, עד שאז אפילו המלך אינו שווה לו... אך לאחר שפג יינו אינו בשמחה שהיה תחילה, מה שאין כן ה"טוב לב", הוא תמיד שמח כשמחת השתוי בעת המשתה". כלומר, "טוב לב" זה לא רק לרחם על השני... טוב לב – זה בעיקר להיות שמח בחלקו, לשמוח במה שיש. אדם שחי לפי הערכת הבריות וצרכיו נמדדים ביחס למה שיש לשני – הוא לעולם לא יהיה שמח.

*

מה "מפריע" לשמחה?

דבר נפלא ראיתי בדברי ה"חתם סופר". בספר קהלת אומר שלמה המלך: "מתוקה שנת העובד, אם מעט ואם הרבה יאכל, והשבע לעשיר אינו מניח לו לישון" (ה"י"א). הפירוש הפשוט של הפסוק הוא: לא תמיד העושה מהווה גורם להנאה ולשלווה, אלא להפך. הנה, העני שנהנה מיגיע כפיו, מסתפק במה שיש לו, בסוף היום הוא יכול לישון את שנתו בשלווה, ללא דאגות. העשיר לעומתו, למרות שהוא שבע ונראה כמדושן עונג, לא יכול לישון בשלווה מרוב מתחים ודאגות. כמו שאמרו חז"ל (אבות ב"ד) "מרבה נכסים מרבה דאגה". ה"חתם סופר" מפרש את הפסוק כך: העני מצד עצמו יכול היה לישון בשקט, בין אם יאכל מעט ובין אם יאכל הרבה, אלא שהשבע

של העשיר אינו מניח לו – לעני לישון בגלל הקנאה! הוא מצידו יכול היה להסתפק ולהסתדר עם מה שיש לו, אבל הבעיה היא שלחבר שלו יש יותר ממנו וזה מטריד אותו מאוד ולא נותן לו לישון...

*

הסבא מנובהרדוק בספרו "מדרגת האדם" (נקודת האמת פרק ג) כותב:
"האדם מטעה את עצמו מאוד באופני תיקון מצבו. שלפי דעתו וחשבוננו נראה לו שרק בעת שישיג כל הצטרפותו ומאווי ליבו אז ירווח לו, ואז ימצא מנוחה לנפשו וישתחרר מכל הדאגות והרצונות שאינם מניחים לו לישון. אבל זאת טעות מוחלטת, כי לא ההשגה משביעה את הלב אלא רק אם לא ירצה מה שהוא רוצה, רק אז ישביע את ליבו. וכל זמן שלא יכול להפסיק את הרצון אין רפואה למכתו. כי העולם הזה דומה לשותה מים מלוחים, כל אשר ישתה יותר יצמא יותר, ואם ירצה לרוות את הצימאון בשתיה הרי הוא מוסיף עצים על האש". והסבא מנובהרדוק כתב שם שזה דבר שקשה מאוד לעקור אותו. כי האדם בטוח שאם ישיג מה שליבו חפץ, זה מה שירגיע אותו... [כמובן שדבריו אמורים בעניינים גשמיים. ברוחניות – הרצון לעוד הוא דבר נצרך וחיובי].

*

איך מפסיקים לרצות את מה שאין?

התשובה פשוטה... מתחילים לרצות את מה שיש!
שמעתי בשם הגאון רבי משה שפירא זצ"ל: "שמח בחלקו זה לרצות את מה שיש לך! לרצות את מה שיש לך – לאהוב את מה שיש לך!" כמה עומק טמון במשפט הזה: מי שרוצה את מה שיש לו מפסיק לרצות את מה שאין לו. מי שרוצה את מה שיש לו הוא מאושר ושמח.
ואמר פעם חכם אחד: אם היינו שמחים ממה שיש לנו, כמו שאנחנו עצובים ממה שאין לנו – היינו רוקדים מרוב שמחה ואושר...

וכך אמרו בשמו של ר' דוד מנובהרדוק זצ"ל: מדוע אין לו לאדם את מה שהוא רוצה? משום שאינו רוצה מה שיש לו. אילו רצה מה שיש לו – היה לו מה שהוא רוצה...

*

יש לך יהלום בכיס!

מעשה היה באדם שהיה מומחה בגניבת אבנים יקרות. זו הייתה פרנסתו ובזה עסק כל חייו. יום אחד, בזמן שהוא ביקר בתערוכת תכשיטים גדולה בבבלגיה, צדה את עינו אבן יהלום גדולה ומלוטשת המוצגת לראווה באחד מדוכני המכירה היוקרתיים של רובע התכשיטים בו נערכה התערוכה. בעודו מביט באבן, תוך שהוא משתדל לא לבלוט בקהל, מגיע גביר לבוש בחליפה ומגבעת ואוחז בידו מקל הליכה מזהב... הגביר החל לבחון ולהתעניין באותה אבן יקרה. לאחר משא ומתן ארוך ומייגע רכש הגביר את האבן תמורת 100 אלף דולר ויצא לדרכו. הגנב, שהבין כי הדמנות פז נקרתה בדרכו ממש בזה הרגע, נחפז בעקבות הגביר והלך אחריו כברת דרך ארוכה... הגביר עלה על אניית פאר בדרכו לעיר אחרת והגנב עלה אחריו... הגנב המיומן שיחד את הפקיד באנייה וכך הוא קיבל מיטה בתאו של הגביר... הגביר שהבחין ב"צל" החדש שלו עוד מתחילת הדרך, לא הופתע לראותו בתאו והחליט לנקוט בכל אמצעי הזהירות הדרושים. לאחר שאכל ארוחת ערב, החליף הגביר את בגדיו לבגדי שינה, עלה על יצועו ונרדם. הגנב, שהבין כי שעת הכושר שלו הגיעה, החל לחפש במרץ ובקדחתנות אחר האבן היקרה, חיפש בכל מקום אפשרי, אפילו מתחת למזרן. חיפש ולא מצא. בבוקר, לאחר ארוחת הבוקר, ניגש הגנב לגביר ואמר לו: "אני גנב במקצועי, כבר שנים רבות אני עוסק במקצוע הזה... אתמול ראיתי אותך רוכש אבן יקרה מאוד, עקבתי אחריך עד לכאן ואף הצלחתי להיכנס כשותף לתא שלך. בלילה, לאחר שנרדמת,

חיפשתי בכל מקום אפשרי ולא מצאתי את היהלום. אני סקרן מאוד לדעת היכן החבאת את היהלום... ואודה לך מאוד אם תוכל לספק את סקרנותי בתמורה לכנות שלי"... חייך הגביר ואמר לגנב: "הבחנתי בך עוד בתערוכה... ראיתי שאתה לוטש עיניים אל האבן היקרה, לכן לא התפלאתי כשראיתי אותך בתאי. הבנתי שאתה מעוניין באבן... ולכן, לפני שנרדמתי החבאתי אותה בכיס המעיל שלך... הייתי בטוח ששם לא תחפש... בבוקר, כשאתה הלכת לשטוף את פניך, הוצאתי את האבן מהמעיל שלך ולקחתי אותה אליי בחזרה..."

*

לכל אחד מאיתנו יש יהלומים... ועלינו לדעת כי האושר שלנו תלוי בנו ולא באחרים! לשמוח בחלק שלנו זה לא רק בכסף... אלא גם בכישרונות ובכלים שה' נתן לנו. הבעיה היא לא מה שאין לך, הבעיה היא מה שאתה חושב שאין לך... יש כאלו שחושבים שאין להם כישרונות כמו שיש לאחרים, אין להם את היכולות שיש לאחרים, ולכן הם עצובים ומיואשים. וזו טעות. יש להם כישרונות ויכולות, יש להם כוחות אדירים. אבל במקום לחפש בתוך עצמם, במקום להתאמץ ולחשוף את היכולות שלהם, הם מחפשים זאת אצל אחרים... השמח בחלקו - מעריך את עצמו, מבין שיש לו כוחות מיוחדים ומתאמץ להוציא אותם אל הפועל. השמח בחלקו - עסוק בטיפוח האישיות והכישורים שלו עצמו. השמח בחלקו - לא מקנא באחרים ולא נהיה עצוב כשהשני מצליח. השמח בחלקו - מודה לה' על כל מה שיש לו ולא מקבל שום דבר כמובן מאליו.

*

שמעתי פתגם יפה: "יש אנשים שהם עד כדי כך עניים, שהדבר היחיד שיש להם זה הכסף שלהם..."

*

עושר ואושר...

ראיתי מאמר נפלא של הסופר והמחנך הרב חיים ולדר: "לאחרונה שוחחתי עם נער שנקלע למשבר. לא רוצה ללמוד לא רוצה ללכת עם חברים ואפילו לא רוצה לאכול. אין בו כוחות וכל מה שהוא רוצה זה לשים את הראש על הכר ולישון. מיואש. וכל כך למה? בדרך כלל, דברים כאלה קורים בגלל אירוע טראומתי או פגיעה חברתית מתמשכת. אך כאן, הייתה סיבה אחרת לגמרי לפגיעה הנפשית שלו: מסתבר שמשפחתו נוסעת מדי חורף לסקי באירופה, ואילו השנה בשל נגיף הקורונה לא נוסעים. זה שבר אותנו לגמרי... הסיפור הזה ממחיש את החסרונות הגדולים בחברת השפע של היום. את האמת על חולשתו של העשיר וחוזקו של העני. אבא שלי, גדל בבתי אונגרין בירושלים. היה להם חדר ולוגן שזה סוג של "סלון". בבית זה גדלו שמונה נפשות, ואני מאמין שהם לא היו המשפחה הכי גדולה בבתי אונגרין. ויום אחד התחתנו שני פליטים שהגיעו מהשוואה ולא היה להם היכן לגור. אז בשבעת ימי המשתה הם התגוררו בבית הקטן של אבי בחדר הקטן כשכל המשפחה מצטופפת בלוגן. מי שמכיר את בתי אונגרין, מדובר במרפסת משותפת המובילה לכעשרים בתים ולכולם היה שירותים אחד בסוף המרפסת. כך חיו אז, והיו מאושרים מאוד. אנשים לא חשבו בכיוון של "מה אין לי" אלא אחזו בחייהם ושמחו בחלקם. פעם בשבוע היה סבא משה אלתר קונה כוס סודה, שותה חצי נותן לילדיו לשתות את החצי השני. זה נשמע בלתי נתפס אך כך חיו אז, ובני אדם היו מאושרים עד מאוד. אין בשורות אלה כדי לשיר שיר הלל לעוני. זה לא אמיתי. עצם העובדה שאנו מתפללים לפרנסה לעושר ולכבוד, סותרת אידיאלזציה של העוני. אולם לפני שאנו ממהרים לקטלג עוני ועושר עלינו להציב רף מהו עוני, וכל השאר אינו באמת עוני. עוני הוא מחסור בדברים שכן אדם זקוק להם כדי לחיות ולשרוד. עני הוא מי

שאין לו אוכל וקורת גג, או חי בחשש שלא יהיה לו אוכל וקורת גג. זו האמת הבסיסית. כל השאר פינוקים. אז נכון שאם לאחרים יש מכונת כביסה ומכונת ייבוש ובית גדול ורהיטים יפים ובגדים יקרים ולשני אין, זה עלול לגרום לאי נוחות. וכאן מגיע הניסיון של "השמח בחלקו". עד כה, נחשבו בני נוער עניים כאוכלוסייה בסיכון. חוקרים הראו שוב ושוב שהכנסה נמוכה במשפחה, היא גורם מכריע ללחץ ממושך ולבעיות חברתיות, רגשיות והתנהגותיות. הקשר לתוצאות שליליות חזק במיוחד כשהילד חווה עוני עוד לפני גיל חמש. אבל, מרוב שחקרו את העוני, שכחו קצת את ילדי העשירים... מחקר שנערך לאחרונה באמריקה (ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות...) גילה כי עם כל הכבוד לבעייתיות שבעוני, העושר טומן בחובו סכנות גדולות עוד יותר. המחקר נערך בקרב בני נוער שנמצאים בדרכם לאוניברסיטאות היוקרתיות ביותר והקריירות המכובדות והמכניסות ביותר באמריקה. מדובר בנערים ונערות מקהילות של הורים משכילים בעלי משרות צווארון לבן. הלומדים בבתי ספר בעלי תוכניות לימודים אקדמיות עשירות, ממוצעי ציונים גבוהים במבחנים. ההכנסה השנתית של ההורים, לפחות 150,000 דולר, היא הרבה יותר מפי שניים מהממוצע הלאומי. מה שהתגלה הוא, שבני הנוער העשירים קיבלו דירוגים גרועים הרבה יותר מאשר בני גילם העניים בכל הנוגע להתדרדרות לפשיעה. עושר ואושר? לא ולא. התגלה כי אצל נערים עשירים יש רמות גבוהות ביותר של דיכאון וחרדה, פגיעה עצמית, ניסיונות אובדנות והתנהגות עבריינית פי שניים מהממוצע הלאומי בארה"ב! מסתבר שנערים עשירים נמצאים תחת לחץ רב וביקורתיות לעיתים אלימה (פיזית ומילולית) מצד הוריהם, הרבה יותר מאוכלוסיות עניות, בעוד רף תשומת הלב, החום והחיבה המורעפת עליהם קטנה במחצית מנערים למשפחות עניות".

*

"קיבלתי את מתנת השמחה"...

סיפר הגאון רבי נח וינברג זצ"ל: פגשתי פעם בגבר צעיר שבא לבקר בירושלים. היה לו אופי שמח באופן בלתי רגיל. כששאלתי אותו מהו הסוד שלו, הוא ענה: כשהייתי בן 11 קיבלתי את מתנת השמחה מאלוקים. נסעתי על האופניים שלי, כשמשב רוח פתאומי הפיל אותי על הכביש, במסלול של משאית מתקרבת. המשאית דרסה אותי, וקטעה לי את הרגל. בעודי שוכב שם מדמם, הבנתי שאני עומד לבלות את שארית חיי בלי רגל. כמה מדכא! אבל יחד עם זה הבנתי שהדיכאון לא יחזיר לי את הרגל. אז החלטתי – באותו זמן ובאותו מקום – שלא לבזבז את החיים שלי על דיכאונות. כשההורים שלי הגיעו לבית החולים הם היו המומים ומלאי צער. אז אמרתי להם: "אני כבר התרגלתי לרעיון, עכשיו גם אתם צריכים להתרגל". מאז, אני רואה איך החברים שלי מוטרדים מכל מיני דברים קטנים: האוטובוס שלהם איחר, הם קבלו ציון נמוך במבחן, מישהו העליב אותם... אבל אני, פשוט נהנה מן החיים".

האדם הזה זכה כבר בגיל 11, בהבנה הבהירה, שההתמקדות במה שאין לך, היא בזבז של אנרגיה, ושהמפתח לאושר הוא ההנאה ממה שיש לך.

*

תרופה לקנאה...

כתב המהר"ל (באר הגולה, עמ' ע"ג): "כי כאשר הוא בעולם הזה מה שמסודר לו מן עולמו וממדלו שהוא דר בו – מוכן לו ולא לאחרים כלל, וכן מה שיש לאחרים אינו מוכן לו כלל. ובזה הוא ניצל מן הקנאה שלא יחפוץ מה שיש לאחר, רק ישמח בחלקו מה שראוי לו מעולמו אשר נתן לו השם יתברך שמו". כלומר, השמח בחלקו – לא מקנא.

*

לסיום:

המשל הבא מובא בשם רבי דוד הנגיד, נכדו של הרמב"ם: מלך אחד בנה ארמון נפלא, וסביבו בוסתן וגנים רחבי ידיים, ומפלי מים צלולים מפכים בנחת בין הפרחים הססגוניים, המבשמים את האוויר בניחוחם. ליד הארמון נסלל שביל, שבו רשאי כל אדם להלך, ולהביט על הארמון המפואר. שלט גדול הוצב בחזית הארמון, וכך היה כתוב שם: "האדם השמח בחלקו – ארמון זה מיועד עבורו". חיש מהרה יצאה השמועה והתפשטה בממלכה, וניסו כולם לנחש מיהו האדם השמח בחלקו, שיזכה לקבל את הארמון הנפלא במתנה. ישב המלך וחיכה בארמונו, אך איש לא בא להצהיר שעומד הוא בתנאי הסף, וזכאי להיות בעליו של הארמון. כמובן, רבים חלמו על הארמון ונכספו לזכות בו, אבל אף אחד לא ראה את עצמו מתאים. אף אחד לא היה עשיר די הצורך, כדי לשמוח במה שיש לו... יום אחד הגיע ממרחקים עשיר מופלג ביותר. הוא הביט לרגע בשלט, וחיוך עלה על פניו. לו עצמו יש טירה נפלאה, עם אגם רוגע ושלל פרחים מרהיבי עין, אבל ארמונו של המלך בכל זאת מפואר וגדול יותר... יהיה נחמד מאוד לזכות בו. נכנס האיש, ופנה אל המלך: "הוד מעלתו, אני האיש הראוי והמתאים לקבל את הארמון מאת המלך". "ומדוע דווקא אתה?" הקשה המלך. "יש לי עושר מופלג ובתים ונכסים, ומשום כך אני שמח. ומאחר שאני שמח, אני זכאי לקבל את ארמונו של המלך". "אתה שמח?" השיב לו המלך, "אילו היית שמח בחלקך, לא היית נותן עיניך בארמון שלי"...

ראוי לכל אדם לשמוח במה שיש לו – בין מעט ובין הרבה – ולתת תודה לבורא העולם על כל חסדיו וטובותיו. כאשר נשכיל להודות לבורא יתברך בכל לב, נזכה לשפע של ברכה וישועה. (משכני אחר"ך)

שבת שלום!

העלון יוצא לאור
בסיוע תלמוד תורה
"נצח ישראל" בית שמש

העלון מוקדש לעילוי נשמת סבי ר' יוסף בן סוליקה דדון ז"ל
ומרת נעמי רות בת גרשון ע"ה

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com